МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

БОЧАРОВА КАРИНА АНАТОЛІЇВНА

УДК 343.9:343.59

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З ВАНДАЛІЗМОМ

12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право»

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2018

Шановному Богдану Миколайовичу від автора

Дисертація є рукописом.

Робота виконана на кафедрі кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент **Лукашевич Сергій Юрійович,** Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **Денисов Сергій Федорович,** Академія державної пенітенціарної служби, завідувач кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології;

кандидат юридичних наук, доцент **Подільчак Ольга Миколаївна,** Національна академія прокуратури України, заступник начальника відділу підготовки прокурорів з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях.

Захист відбудеться «17» жовтня 2018 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 84-а.

Автореферат розіслано «14» вересня 2018 р.

В. о. вченого секретаря спеціалізованої вченої ради **М. П. Кучерявенко**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Одним із важливих напрямів розбудови України як незалежної демократичної держави є запобігання злочинності. Успішність цієї діяльності значною мірою залежить від теоретичних розробок запобігання окремим її видам. При цьому важливо брати до уваги як приписи чинного кримінального законодавства й практику його застосування у сучасних умовах, так і детермінанти існування й відтворення злочинів, а також специфічні засоби й заходи запобігання їм.

Останнім часом спостерігається стрімке зростання кількості проявів насильства і жорстокості, як наслідок, заподіюється значна шкода законним інтересам особи, соціуму й державі. До подібних проявів агресивної антигромадської поведінки належить і вандалізм.

Провідним напрямом української кримінологічної політики є підвищення ефективності запобігання злочинам, що посягають на громадський порядок. Крім того, серед чинників, що зумовили підвищення агресивності громадян, зниження терпимості, можна назвати й політичні процеси в Україні, з огляду на що збільшилася кількість руйнівних дій на всій території нашої держави. На тлі цього виникають молодіжні течії й групи, що використовують об'єкти благоустрою населених пунктів, майно фізичних чи юридичних осіб або культурні, духовні чи історичні цінності задля вимщення агресії, висловлення невдоволення або протесту владі чи певній соціальній групі, культурі. Крім цього, існують й інші причини, що спонукають осіб до протиправних деструктивних дій.

Важливість виокремлення і розгляду злочинів, пов'язаних з вандалізмом, як самостійного об'єкта кримінологічного дослідження підтверджується тим, що дії вандалів, вчинені у громадських місцях, набувають особливого антисуспільного забарвлення та негативного соціального значення. Більш того, про їх наслідки стає відомо великому колу осіб, що викликає супротив, обурення і несприйняття такої поведінки.

Вагомий внесок у розвиток і тлумачення окремих положень запобігання злочинності зробили такі кримінологи: В. В. Голіна, Б. М. Головкін, І. М. Даньшин, С. Ф. Денисов, В. М. Дрьомін, А. П. Закалюк, М. М. Клюєв, М. Г. Колодяжний, В. М. Кудрявцев, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, С. Ю. Лукашевич, С. П. Репецький, В. В. Шаблистий, В. І. Шакун, О. Ю. Шостко.

Деяким аспектам вандалізму, його характеристиці і наслідкам приділено увагу у працях О. В. Александренка, Г. О. Андреса, О. М. Бандурки, Н. О. Веселовської, О. М. Євменової, А. Ф. Зелінського, С. Г. Кулика, К. В. Латиш, В. В. Максимова, М. О. Маршуби, Л. С. Ростомяна, Д. А. Сафонова, Л. С. Філіппової, Е. Н. Харіної, В. О. Шурухнова та ін. Найповніше вандалізм як прояв деструктивної поведінки розглянуто у працях

зарубіжних науковців, таких як Е. Бейтс, Б. Вебб, Д. Кантер, С. Коен, А. Гольдштейн, Д. Фішер, Р. Берон, В. Оллен, М. Фелсон та ін.

У той же час, в Україні досі не було проведено комплексного монографічного дослідження сучасного вандалізму та його нових форм, науково-теоретичного узагальнення особливостей злочинів, пов'язаних з вандалізмом, не визначені способи і знаряддя його вчинення, типові криміногені риси злочинця-вандала, а також на теоретичному та прикладному рівнях не розроблено заходів із запобігання йому. Відсутність всебічного кримінологічного аналізу цих злочинів, їх причин та умов, встановлення рівня латентності, як і несформованість системи запобігання їм на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях зумовили вибір теми дисертації, підтверджують її актуальність, теоретичну і практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дослідження пов'язана з виконанням плану науково-дослідної роботи кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого відповідно до цільової комплексної програми «Теоретичні і прикладні проблеми запобігання злочинності та реформування Державної кримінально-виконавчої служби» (номер державної реєстрації 0111U000958). Дослідження узгоджено з Концепцією розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI ст., схваленою Координаційним бюро з проблем кримінології Національної академії правових наук України.

Тема дисертації затверджена вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 5 від 25 грудня 2015 року).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертації є розробка наукових рекомендацій щодо формування комплексу заходів із запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом.

Поставлена мета зумовлює необхідність вирішення таких основних *завдань*:

- вивчити історичні і загальнотеоретичні аспекти сутності вандалізму як прояву агресивної протиправної поведінки, розробити власне кримінологічне визначення;
- виокремити детермінаційний комплекс сучасного вандалізму;
- встановити склади злочинів, які охоплюють ознаки вандалізму, здійснити їх кримінологічний аналіз, визначити рівень латентності;
- дослідити генезис злочинів, пов'язаних з вандалізмом, визначити їх причини та умови;
- виявити й проаналізувати криміногенні риси осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з вандалізмом;
- запропонувати можливості застосування міжнародного та зарубіжного досвіду запобігання вандалізму в Україні;
- розробити комплекс перспективних заходів запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом, на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях;

- визначити суб'єктів запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом, і проаналізувати їх діяльність у цій сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняються у зв'язку із запобіганням злочинам, пов'язаним з вандалізмом.

Предметом дослідження є запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації став діалектичний метод, застосування якого дає змогу вивчити об'єкт і предмет дослідження в їх гносеологічній єдності, взаємозв'язку, а також відмінності вандалізму як прояву протиправної агресивної поведінки від злочинів, пов'язаних із вандалізмом (підрозділ 1.1, 2.1). За допомогою історичного методу з'ясовано сутність вандалізму з позиції його становлення і розвитку (підрозділ 1.1.). Завдяки використанню методів аналізу та синтезу відокремлено види сучасного вандалізму (підрозділ 1.1), а також структурно-функціольнального методу у сукупності з методами класифікації і групування здійснено кримінологічний аналіз злочинів, пов'язаних з вандалізмом, й визначено рівень їх латентності (підрозділи 2.1 та 2.4). Крім цього, ці методи дозволили дослідити генезис злочинів, пов'язаних з вандалізмом, встановити їх причини й умови, надати кримінологічну характеристику особистості злочинця-вандала (підрозділи 2.2. та 2.3). Спираючись на формально-логічний метод було розроблено власне визначення поняття «вандалізму», обгрунтувано пропозиції щодо уточнення й доповнення норм чинного Кримінального кодексу України (підрозділ 1.1), а на порівняльно-правовий — вивчено зарубіжний досвід запобігання вандалізму і можливість його імплементації у вітчизняне законодавство (підрозділ 3.1). Послуговуючись герменевтичним методом, розглянуто положення чинного вітчизняного й зарубіжного законодавств щодо запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом (підрозділ 3.2). Крім того, при написанні роботи використовувалися конкретно-соціологічні та статистичні методи збирання й аналізу емпіричного матеріалу (анкетування наукових, науково-педагогічних та практичних працівників щодо латентності злочинів, пов'язаних з вандалізмом, вивчення документів (підрозділ 1.1, 2.1, 2.3, 2.4).

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертації склали Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, відомчі нормативно-правові акти, міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Кримінальний кодекс (далі — КК) України, інші закони, а також підзаконні нормативно-правові акти України, судова практика, законодавство зарубіжних країн.

Теоретичною базою дисертаційної роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі філософії, соціології, психології, педагогіки, теорії права, кримінального, міжнародного права, кримінології та криміналістики.

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення 296 кримінальних справ за ст. 178, 179, 194, 194[1], 292, 296, 297, 338 та 360 КК

України в період 2013-2017 років, які були розглянуті судами першої інстанції Вінницької, Сумської, Харківської, Полтавської областей та міста Київ; дані про злочини, передбачені ст. 277, 298, 347, 347[1], 352, 378, 399 та 411 КК України, оприлюднені в Єдиномому державнимому реєстрі судових рішень; статистична інформація Генеральної прокуратури України про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності за 2013-2017 роки; дані, отримані у результаті проведеного анкетування 580 громадян, 100 практичних працівників правоохоронних органів, 50 наукових і науково-педагогічних працівників щодо детермінації і латентності злочинів, пов'язаних з вандалізмом.

Наукова новизна отриманих результатів підтверджується тим, що дисертація є першою в Україні працею, в якій всебічно і комплексно розкрито сутність сучасного вандалізму й запропоновано заходи запобігання злочинам, пов'язаним з ним. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку власних наукових положень, які мають наукову новизну та практичну значущість.

У процесі дослідження отримано такі результати:

вперше:

- запропоновано кримінологічне визначення поняття «вандалізму» як форми агресивної протиправної поведінки, що проявляється у злочинах, наслідком яких є заподіяння шкоди будь-якому майну, релігійним, культурним чи духовним цінностям, об'єктам благоустрою населених пунктів, транспортної інфраструктури, вчинених у громадському місці;

- виокремлено кримінологічні та кримінально-правові ознаки злочинів, пов'язаних з вандалізмом, якими є: 1) протиправність; 2) умисна форма вини; 3) реалізація деструктивних дій у громадському місці; 4) наявність майнової та/або матеріальної шкоди, іноді пов'язаної з посяганням на релігійні, культурні чи духовні цінності; 5) наявність наслідків, що стають відомими широкому колу осіб та викликають суспільне обурення; 6) агресивність; 7) цинізм та/або неповага до суспільства;

- розроблено сукупність заходів запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом, на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях, вжиття яких дозволить впливати на явища і процеси, що детермінують вчинення злочинів, пов'язаних з вандалізмом, усувати наслідки дій вандалів у тісній взаємодії з громадськістю на всіх рівнях запобіжного впливу;

удосконалено:

- наукові розробки щодо класифікації сучасного вандалізму, у результаті чого сформовано види залежно від мети діяльності вандала, а саме: хуліганський, ідеологічний, «емоційний», антиестетичний та змішаний вандалізм, а також за віковою ознакою відокремлено підлітковий;

- науковий підхід до визначення детермінаційного комплексу сучасного вандалізму, який є багатоланковою структурою чинників та детермінуючих властивостей різного рівня, за наявності яких опосередковуються й зумовлюються злочини, пов'язані з вандалізмом. Крім того, підтверджено, що економічні, політичні та соціальні чинники впливають на вчинення цих злочинів;

- наукові знання про структуру особи злочинця-вандала, та доведено, що ним є чоловік (88 %) молодого віку (18-28 років — 31 %, 29-39 років — 38 %) з середньою освітою (60 %), розлучений або такий, який ніколи не перебував у шлюбі (90 %), безробітний (65 %), попередньо несудимий (60 %). За морально-психологічними ознаками він, як правило, вирізняється агресивністю, егоїзмом, цинічністю, нехтуванням загальнольнолюдськими нормами моралі. На підставі зазначених рис за глибиною і стійкістю антисуспільної спрямованості розроблено типологію злочинця-вандала: випадкові, ситуативні, асоціальні та злісні вандали;

набули подальшого розвитку:

- наукові положення щодо можливості застосування у вітчизняній превентивній діяльності як приписів міжнародних нормативно-правових актів та законодавства, так і запозичення досвіду зарубіжних країн у сфері запобігання вандалізму з урахуванням потенціалу України;

- аргументація стосовно того, що серед усіх запропонованих напрямів превентивної діяльності, пов'язаної з вандалізмом, перспективною та ефективною є кримінологічна профілактика, яка поділяється на: профілактику випередження, профілактику обмеження, профілактику усунення та профілактику захисту.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані й обґрунтовані в дисертації положення, висновки і рекомендації мають не лише теоретичне значення для розвитку кримінологічної науки, а й спрямовані на всебічне удосконалення правоохоронної системи і практики запобігання злочинності, а також модернізацію системи обліку і реєстрації злочинів.

Висновки і пропозиції, наведені в дисертації, можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері — для подальшого дослідження явища вандалізму, а також проблем, пов'язаних із запобіганням йому;

- у нормотворчій діяльності — при уточненні та вдосконаленні норм кримінального законодавства України;

- у правозастосовній діяльності — з метою покращення існуючих і розробки нових заходів запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом;

- в освітньому процесі — при підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів із дисциплін «Кримінологія» та «Попередження злочинів», при проведенні лекцій та практичних занять, у науково-дослідній роботі студентів.

Апробація матеріалів дисертації. Дисертацію виконано, обговорено й схвалено на кафедрі кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Основні результати роботи доповідалися й обговорювалися на таких наукових і науково-практичних конференціях: «Теорія і практика віктимології» (Харків, 12 листопада 2015 р.), «Актуальні питання сучасного розвитку юридичної науки» (Харків, 14 квітня 2016 р.), «Modern scientific potential» (Шеффілд, 2016 р.), «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (Київ, 25 березня 2016 р.), «Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи» (Харків, 9 грудня 2017 р.), «Кримінологічна

теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (Київ, 24 березня 2017 р.), «Стан та перспективи розвитку юридичної науки» (Дніпро, 1-2 вересня 2017 р.), «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (Запоріжжя, 22-23 вересня 2017 р.), «Наука у контексті сучасних глобалізаційних процесів» (Полтава, 19 листопада 2017 р.), «Злочинність у глобалізованому світі» (Харків, 12 грудня 2017 р.).

Публікації. Основні результати дослідження, відображені у 15 наукових працях, з яких: 4 наукові статті опубліковані у фахових наукових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття — у науковому фаховому виданні іноземної держави за напрямком підготовленої дисертації, та 10 тезах наукових доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації зумовлені постановленою метою і завданнями дослідження. Робота складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 210 сторінок, з них: основний текст — 180 сторінок, список використаних джерел — 267 найменувань, які містяться на 25 сторінках, та додатки на 5 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, стан її наукового розроблення, визначено зв'язок із науковими програмами, планами і темами, висвітлено мету й завдання дослідження, його об'єкт і предмет, зазначено методи, які використовувалися у процесі роботи, надано нормативну, теоретичну і емпіричну базу, сформульовано наукову новизну, розкрито наукове і практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Сучасний вандалізм як кримінологічна проблема» містить два підрозділи, присвячених дослідженню поняття і сутності вандалізму як прояву агресивної протиправної поведінки, його видам, а також явищам і процесам, що детермінують його.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та сутність вандалізму як прояву агресивної протиправної поведінки та його види»* розглянуто історичне походження вандалізму, надано його авторське кримінологічне поняття та виокремлено ознаки, згруповано на види.

За результатами аналізу походження і узагальнення ознак досліджуваного явища, сформульовано поняття «вандалізм», під яким пропонується розуміти форму агресивної протиправної поведінки, що проявляється у злочинах, наслідком яких є заподіяння шкоди будь-якому майну, релігійним, культурним чи духовним цінностям, об'єктам благоустрою населених пунктів, транспортної інфраструктури, вчинених у громадському місці. Встановлено, що ознаками вандалізму є: 1) протиправність; 2) умисна форма вини; 3) реалізація деструктивних дій у громадському місці; 4) наявність майнової та/або матеріальної шкоди, іноді пов'язаної з посяганням на релігійні, культурні чи

духовні цінності; 5) наявність наслідків, що стають відомими широкому колу осіб та викликають суспільне обурення; 6) агресивність; 7) цинізм та/або неповага до суспільства.

У зв'язку з цим, деякі статті КК України законодавець сконструював таким чином, що ознаки вандалізму є безпосередньою ознакою складу таких злочинів (ст. 178, 179, 194[1], 297, 298, 338 та 360 КК України), тому, безумовно, вони є злочинами, пов'язаними з вандалізмом, тоді як у інших наявність цих ознак необхідно встановлювати під час досудового слідства й судового розгляду (ст. 194, 277, 292, 296, 347, 347[1], 352, 378, 399, 411 КК України).

Зроблено висновок, що задля забезпечення виявлення та обліку злочинів, що містять ознаки вандалізму, необхідно розглянути питання щодо визнання «вчинення злочину з вандальною метою» обставиною, яка обтяжує покарання. Завдяки цьому настання відповідальності за вандалізм мінімізує труднощі кваліфікації зазначених діянь, сприятиме відображенню злочинів, що мають його ознаки, в офіційній статистичній звітності, а також відновить науковий інтерес до цієї проблеми.

Виокремлено види сучасного вандалізму залежно від мети діяльності вандала: хуліганський, ідеологічний, «емоційний», антиестетичний та змішаний вандалізм, а також за віковою ознакою — підлітковий.

У п*ідрозділі 1.2 «Детермінаційний комплекс сучасного вандалізму»* зазначено, що вандалізм як кримінологічна проблема має свій детермінаційний комплекс (багатоланкову структуру чинників та детермінуючих властивостей різного рівня, за наявності яких опосередковуються й зумовлюються злочини, пов'язані з вандалізмом), який стимулює його розвиток і поширення у суспільстві. У ньому визначено явища і процеси економічної, політичної та соціальної сфери, які впливають на збільшення кількості актів вандалізму в Україні. Наголошено, що інформаційні детермінанти також несприятливо позначаються на формуванні негативних цінностей і настановок у вандалів.

Доведно те, що разом із зазначеними детермінантами існують інші негативні (фонові) явища, які не породжують, а лише збільшують ймовірність вчинення актів вандалізму. Зростання кількості таких злочинів в Україні, свідчить про підвищення агресивності та зниження правової свідомості громадян, а також про відсутність страху настання відповідальності, що, у свою чергу, є недоліками як державної політики у цій царині і роботи уповноважених суб'єктів запобіжної діяльності, так і сімейного виховання й особистого розвитку, корекції соціальних відхилень від пануючих норм і цінностей.

Розділ 2 «Злочини, пов'язані з вандалізмом, як об'єкт кримінологічного дослідження» складається з чотирьох підрозділів, у яких здійснено кримінологічний аналіз злочинів, пов'язаних з вандалізмом, встановлено їх причини й умови, та рівень латентності, виокремлено криміногенні риси осіб, що вчиняють вказані злочини.

У *підрозділі 2.1 «Кримінологічний аналіз злочинів, пов'язаних з вандалізмом»* з'ясовано, що через відсутність легального визначення поняття «вандалізм» виникають труднощі при виявленні кількісних показників досліджуваних злочинів.

Дисертантом здійснено кримінологічний аналіз діянь, пов'язаних з вандалізмом, на основі визначення кількості зареєстрованих злочинів, ознаки складу злочинів яких містять у собі ознаки вандалізму; встановлення рівня судимості шляхом суцільного вивчення обвинувальних вироків щодо осіб, які були засуджені за статтями, які належать до кримінально-правових проявів вандалізму; визначення способу, часу і пори року його вчинення, а також з'ясування топографічних особливостей вчинення злочинів, пов'язаних з вандалізмом.

За результатами проведеного кримінологічного аналізу виявлено, що рівень притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за вандалізм низький. Встановлено, що вчинення злочинів, пов'язаних з вандалізмом, здійснюється шляхом пошкодження (15 %), наруги (31 %), псування (12 %), знищення (4 %), а також іншими руйнівними способами (1 %). Також констатовано, що спостерігається тенденція до вчинення злочинів, пов'язаних з вандалізмом, у місцях загального користування населення: на вулицях (47 %), кладовищах (25 %), у місцях масового відпочинку (18 %), під'їздах та на подвір'ях багатоквартирних будинків, прибудинкових територіях (7 %), а також в інших громадських місцях (3 %). Знаряддями досліджуваних злочинів стають як правило, столярні інструменти, каміння, легкозаймисті речовини і сірники, мотузки, ємності з фарбами та інші предмети, за допомогою яких можна вчинити деструктивні дії. Також траплялися випадки, коли засуджені використовували власні сили й за допомогою рук і ніг пошкоджували, знищували, чинили наругу і псували майно. Акти вандалізму вчиняються переважно у нічний і вечірній час доби. Сезонні коливання також мають особливості: взимку кількість злочинів, пов'язаних з вандалізмом, зростає, тоді як влітку їх менше.

У *підрозділі 2.2 «Причини й умови злочинів, пов'язаних з вандалізмом»* встановлено основну характерологічну ознаку діяльності при вчиненні злочинів, пов'язаних з вандалізмом, якою є мотив, з огляду на який формуються настанови, що спонукають до дії, внутрішні основи і цільова спрямованість активності. За підсумками вивчення емпіричних даних було виокремлено такі види мотивацій досліджуваних злочинів: корислива, емоційно-егоїстична, ідеологічно-політична, хуліганська та змішана.

Усі умови злочинів, пов'язаних з вандалізмом, можна поділити на суб'єктивні (внутрішні) та об'єктивні (зовнішні). Зазначено, що відсутність дозвілля, бездіяльність і безцільне проведення часу, а також страху перед призначенням покарання, низький рівень правового виховання й культури, згубний вплив алкоголю на стан особи, що провокує вчинення протиправних дій, зростання рівня агресивності населення, розвиток негативних рис характеру і зниження моральності, неефективність призначенного покарання за злочини, пов'язані з вандалізмом, рецидив таких злочинів є суб'єктивними (внутрішніми) умовами досліджуваних злочинів. Доведено, що об'єктивними (зовнішніми) умовами є: 1) низький рівень зайнятості населення; 2) низька заробітна плата, що знижує інтерес до пошуку легальних джерел доходу; 3) недосконалість кримінального законодавства, яке у повному обсязі не

охоплює всі протиправні діяння, що містять у собі ознаки вандалізму, через що втрачається можливість призначати кримінальне покарання за їх вчинення; 4) зниження авторитету влади і послаблення ефективності державного управління в усіх сферах життя; 5) недостатність ресурсного забезпечення правоохоронних органів і їх низький професійний рівень щодо своєчасного розслідування злочинів, пов'язаних з вандалізмом; 6) незадовільна робота правоохоронних органів зі зміцнення громадського порядку й підтримання стану моральності; 7) відсутність державних комплексних програм запобігання майновим злочинам; 8) відсутність належного технічного спостереження й охорони об'єктів, що знаходяться у громадських місцях; 9) свідоме замовчування фактів вандалізму, обставини вчинення якого невстановлені; 10) неналежна охорона майна як такого, що має особливу історичну й культурну цінність для держави та суспільства, так і такого, що є власністю держави, фізичних і юридичних осіб.

У *підрозділі 2.3 «Криміногенні риси осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з вандалізмом»* доведено, що вандалізм переважно чоловічий злочин. Питома вага осіб чоловічої статі, що вчиняють злочини, пов'язані з вандалізмом, дорівнює 88 %, жіночої — 12 %. Результати емпіричного дослідження вказують, що особи у віці від 24 до 34 років найчастіше вчиняють злочини, що охоплюються ознаками вандалізму. На момент вчинення злочину 40 % винних осіб мали незняту чи непогашену судимість, серед яких 32 % реалізували акти вандалізму повторно. За підсумками вивчення кримінальних проваджень встановлено, що судом використовувалася практика звільнення засуджених від відбування покарання з випробуванням, при цьому випадків порушення іспитового строку не виявлено.

На підставі вивчення соціально-демографічних, кримінально-правових, морально-психологічних і особистісно-рольових властивостей особи, яка вчиняє злочини, пов'язані з вандалізмом, запропоновано такі типи вандалів типи за глибиною та стійкістю антисуспільної спрямованості: випадкові, ситуативні, асоціальні та злісні вандали.

Підрозділ 2.4 «Латентність злочинів, пов'язаних з вандалізмом» підтверджує їх високу латентність. До того ж рівень латентності кожного окремого складу злочину, що охоплюється ознаками вандалізму, є різним. Це пов'язано з тим, що злочини, що входять до сукупності є різними за ступенем тяжкості, мають диференційовані місця вчинення і предмети злочинного посягання, а також у деяких відсутні особи, яким прямо чи опосередковано завдана матеріальна шкода унаслідок злочинного посягання. За результатами емпіричного дослідження, на переконання експертів і спеціалістів, головною причиною латентності злочинів, пов'язаних з вандалізмом, є неповідомлення свідками про такі діяння до правоохоронних органів (майже 75 %). Щодо інших, то думки розділилися. Практичні працівники назвали другою причиною помилкову кваліфікацію деяких діянь через відсутність статті або частини статті у КК України, яка повністю описувала б об'єктивну сторону складу злочину, натомість науковці наголосили на тому, що некомпетентність

працівників правоохоронних органів також слугує причиною латентності злочинів, пов'язаних з вандалізмом.

Розділ 3 «Теорія і практика запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом, в Україні» включає чотири підрозділи, у яких досліджено міжнародний та зарубіжний превентивний досвід, удосконалено існуючі та розроблено специфічні загальносоціальні й спеціально-кримінологічні заходи запобігання досліджуваним злочинам, а також визначено коло суб'єктів їх реалізації в Україні.

У *підрозділі 3.1 «Міжнародний і зарубіжний досвід запобігання вандалізму: можливості його застосування у вітчизняній превентивній діяльності»* зроблено висновок про те, що комплексній розробці заходів запобігання вандалізму в Україні сприятиме запозичення міжнародного і зарубіжного досвіду боротьби з ним. Унаслідок вивчення досвіду запобігання вандалізму закордоном виявлено деякі заходи, вжиття яких можуть стати ефективними в Україні, серед яких: 1) підвищення рівня правосвідомості підлітків і молоді, їх моральне виховання; 2) швидке усунення наслідків актів вандалізму; 3) встановлення адміністративної відповідальності за вандалізм неповнолітніх; 4) удосконалення технічних способів охорони об'єктів тощо.

У *підрозділі 3.2 «Загальносоціальне запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом»* встановлено, що воно спрямовуються на подалання соціальних й економічних труднощів, які виникають у суспільстві, і призводять до появи криміногенних деформацій З огляду на це, результати вжиття заходів запобігання вандалізму залежать від того, яка соціальна, економічна й культурно-виховна політика провадиться в державі. Боротьба з бідністю, безробіттям, виховання поваги до власності, організація молодіжного дозвілля — це ключові загальносоціальні заходи запобігання вандалізму. Наголошено, що відсутність оновленої загальнодержавної програми боротьби зі злочинністю унеможливлює забезпечення проведення комплексної превентивної діяльності, пов'язаної з запобіганням вандалізму, а також послаблює контроль за виконанням обов'язків, які покладені на суб'єктів, які виконують функції держави у цій сфері. Крім того, заходи, спрямовані на охорону суспільної моральності, передбачають сукупність стримувань і заборон щодо обмеження опублікування негативної інформації, яка впливає на культурний і духовний розвиток населення.

У *підрозділі 3.3 «Спеціально-кримінологічне запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом»* зазначається, що воно складається з трьох самостійних напрямків діяльності: кримінологічна профілактика, відвернення і припинення злочинів. Вибір цих напрямів сприятиме проведенню поетапної запобіжної політики впливу на детермінаційний комплекс вандалізму, на механізм злочинної поведінки. Доведено, що при вжитті запропонованих заходів варто врахувувати специфіку кожного складу злочину, що містить ознаки вандалізму. Дисертанткою запропоновано розглядати профілактику як основний метод превентивної діяльності щодо злочинів, пов'язаних вандалізмом, що дає змогу запропоновані заходи поділити на такі види: профілактику випередження, обмеження, усунення і захисту. При цьому заходи

профілактики випередження повинні спрямовуватись на: 1) створення умов для зменшення можливості для руйнування, демонтажу і вилучення об'єктів чи конструкцій; 2) відведення спеціальних місць для розмальовування архітектурних елементів та елементів містобудівної інфраструктури; 3) використання технічних засобів і можливостей при охороні громадського порядку; 4) удосконалення логістики громадського транспорту; 5) підвищення рівня колективної правосвідомості громадян; 6) оновлення правового регулювання відносин, які негативно впливають на детермінаційні комплекси досліджуваної злочинності; 7) криміналізація діянь, пов'язаних з вандалізмом; 8) проведення культурно-виховної та інформаційно-просвітницької роботи з населенням; 9) здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, які були засуджені за злочини, пов'язані з вандалізмом.

Констатовано, що реальне виконання положень щодо заборони продажу алкогольних напоїв у нічний час доби, встановалення заборони рекламувати алкогольні напої, фінансувати спортивні події і культурні заходи торговими марками алкогольних напоїв, усім суб'єктам господарювання, які здійснюють операції з металобрухтом, приймати будь-які металеві предмети не від уповноважених на те суб'єктів і неідентифікованих фізичних осіб, а також виявлення й припинення діяльності підпільних пунктів прийому металобрухту стануть ефективними заходами профілактики обмеження. Запропоновано також, що профілактику усунення злочинів, пов'язаних з вандалізмом, необхідно спрямувати на швидке відновлення пошкоджених об'єктів. Крім того, дисертантом визначено, що заходи захисту повинні включати як спеціальну діяльність суб'єктів запобігання, так й вдосконалення існуючих і розробку новітніх методів технічного захисту об'єктів, у тому числі спеціального антивандального спрямування.

Дисертантом також встановлено, що певний запобіжний потенціал мають діючі в Україні нормативні акти, що регулюють відносини щодо охорони пам'яток архітектури, місць поховання, об'єктів забудови та транспортної інфраструктури. Проте і в цій сфері дається взнаки відсутність легального визначення вандалізму.

У підрозділі 3.4 «Суб'єкти запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом» констатовано, суб'єкти запобігання вандалізму умовно можна поділити на три групи: 1) ті, які формують кримінологічну політику у сфері запобігання злочинності, контролюють і координують виконання програм щодо здійснення такої діяльності, а також забезпечують їх наукове та ресурсне забезпечення; 2) ті, які спеціально створені для здійснення запобігання злочинності або таке повноваження є одним із головних завдань їх діяльності; 3) ті, які опосередковано впливають на детермінаційний комплекс вандалізму, та для яких запобігання злочинності не є головним напрямком діяльності.

Відсутність механізму регулювання відносин, що виникають у зв'язку з вчиненням злочинів, пов'язаних з вандалізмом, на законодавчому рівні призводить до невизначеності й неодностайності при кваліфікації злочинних посягань та судовому їх розгляді. При цьому спостерігається також відсутність плідної взаємодії між різними суб'єктами запобігання, що перешкоджає

проведенню ефективної та своєчасної запобіжної діяльності по зменшенню як самої можливості вчинення злочинів, пов'язаних з вандалізмом, так й мінімізації шкідливих наслідків їх вчинення.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретичне узагальнення і виконано наукове завдання, що полягало у кримінологічному аналізі вандалізму, його причин і умов, а також розробці заходів запобігання злочинам, пов'язаним з ним. Головними теоретичними і прикладними результатами дисертаційного дослідження є такі висновки.

1. Визначено поняття й ознаки вандалізму як прояву агресивної протиправної поведінки. Аналіз історичного походження досліджуваного явища дає можливість стверджувати, що прояви вандалізму мали місце ще у давні часи, а сьогодні це явище стрімко розвивається і набуває нових форм. Вивчивши існуючі визначення вандалізму, було надано власне кримінологічне поняття цього явища: «Вандалізм — це форма агресивної протиправної поведінки, що проявляється у злочинах, наслідком яких є заподіяння шкоди будь-якому майну, релігійним, культурним чи духовним цінностям, об'єктам благоустрою населених пунктів, транспортної інфраструктури, вчинених у громадському місці». Піддавши науковому аналізу кримінально-правові прояви вандалізму, виокремлено склади злочинів, в яких його ознаки присутні завжди, а також ті, в яких ці ознаки потребують встановлення. Доведено, що для усунення розбіжностей при кваліфікації діянь, пов'язаних з вандалізмом, включення їх до офіційної статистичної звітності й контролю за динамікою необхідно внести зміни до ст. 67 КК України, додавши «вчинення злочину з вандальною метою» до переліку обставин, які обтяжують покарання.

2. Для точного й всебічного розуміння варіативності проявів вандалізму в об'єктивній реальності диференційовано всі діяння на види залежно від мети діяльності вандала. Необхідність поділу актів вандалізму на різновиди пояснюється його різноманітністю й динамічністю, тому групування сприятиме швидкому реагуванню на урізноманітнення появів вандалізму і впливати на детермінанти, що породжують його.

3. Детермінаційний комплекс сучасного вандалізму має велику сферу поширення в економічній, політичній й соціальній сферах. Крім того, зазначено, що вплив інформаційного простору на масову свідомість також негативно позначається на індивідуальній та груповій правосвідомості. Несприятливий вплив фонових явищ вандалізму і їх відображення у кримінальній мотивації людей — це недоліки діяльності уповноважених державних органів, прорахунки державної політики, що у взаємозв'язку з недосконалими умовами сімейного виховання й соціальних відхилень від норм і цінностей, приводить до збільшення кількості актів вандалізму в Україні.

4. У результаті кримінологічного аналізу злочинів, пов'язаних з вандалізмом, виявлено способи (пошкодження, наруга, псування, знищення, інші), місця (вулиці, кладовища, місця масового відпочинку, під'їзди та прибудинкові території тощо), час (переважно нічний та вечірній час доби), а

також знаряддя (столярні інструменти, каміння, бензин і сірники, мотузки, балончики з фарбами та інші предмети, за допомогою яких можна здійснити руйнівні дії) їх вчинення. Показники рівня злочинності по деяких злочинів, пов'язаних з вандалізмом, дозволили встановити низьку питому вагу таких злочинів (менше 1 %) у структурі всієї злочинності, проте доведено, що через некриміналізацію вандалізму і відсутність його легальної дефініції реальний рівень цих злочинів вище.

5. При дослідженні генезису злочинів, пов'язаних з вандалізмом, встановлено причини й умови, що впливають на їх розвиток і поширення. За результатами дослідження кримінальних проваджень злочинів, пов'язаних з вандалізмом, виокремлено корисливу, емоційно-егоїстичну, ідеологічно-політичну, хуліганську й змішану мотивацію. Обґрунтовано, що механізм злочинної поведінки досліджуваних дій складається з трьох елементів: кримінальна мотивація, прийняття рішення вчинити злочин і його планування, реалізація наміру і настання злочинних наслідків. Зазначено, що конкретні життєві ситуації безпосередньо впливають на поведінку вандалів.

6. У процесі аналізу підходів до визначення особистості здочинця запропоновано підтримати науково-теоретичну концепцію вчених-кримінологів, згідно з якою особистість злочинця наділена сукупністю негативних властивостей і ознак, що проявляються у вчиненні злочину. Основною рисою таких осіб є суспільна небезпечність. У портреті особи-вандала наявні дефекти соціалізації, що зумовлюють його схильність до деструктивної поведінки та скоєння злочинів. Крім того, сукупність негативних ознак, яких людина, схильна до руйнівних дій, набуває протягом свого життя, впливає на її поведінку у майбутньому та формує спрямованість. Доведено, що типовим вандалом є чоловік віком від 18 до 39 років з середньою освітою, який не перебуває у шлюбі. Взявши декілька критеріїв у єдності, сформульовано типологію особи-вандала за глибиною і стійкістю антисуспільної спрямованості. За цим критерієм виокремлено: випадкових, ситуативних, асоціальних та злісних вандалів.

7. За результатами анкетування громадян, практичних працівників правоохоронних органів, наукових і науково-педагогічних працівників встановлено, що злочини, пов'язані з вандалізмом, є високолатентними, а отже задля зниження такого рівня треба впливати не тільки на поведінку громадян і потерпілих, а також удосконалювати вітчизняне кримінальне законодавство.

8. Вивчення міжнародного й зарубіжного досвіду запобігання вандалізму стало підґрунтям для впровадження перевірених часом превентивних заходів у вітчизняну запобіжну практику. При аналізі закордонного кримінального законодавства виявлено, що вандалізм криміналізований у багатьох країнах світу і визнано серйозною проблемою сучасного суспільства. Незважаючи на багаторічну запобіжну діяльність зарубіжних країн, впровадження її у розробку запобіжних заходів щодо зниження рівня вандалізму повинно відповідати вимогам, які висуваються до цих заходів, а також національним особливостям України, її правовій системі та економічним можливостям.

9. Доведено, що загальносоціальне запобігання злочинам, пов'язаним з

вандалізмом, необхідно скерувати на вдосконалення суспільних відносин у сфері підвищення добробуту населення, а саме через: 1) збільшення прожиткового мінімуму і рівня оплати праці; 2) протидію бідності й безробіттю; 3) підвищення культурного рівня, здійснення правового, морального й етичного виховання населення; 4) розвиток почуття відповідальності за вчинені діяння, формування позиції, орієнтовної на загальнолюдські цінності; 5) нормативне вдосконалення законодавства задля мінімізації прогалин, усунення колізій і розвитку правової свідомості громадян.

10. Констатовано, що спеціально-кримінологічне запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом, відбувається у таких напрямах: кримінологічна профілактика, відвернення і припинення злочинів. Враховуючи спектр поширення проявів вандалізму, багатоманітність предметів, на які посягаються вандали, кримінологічну профілактику визнано головним напрямком запобігання цим злочинам. Проте без проведення превентивної діяльності на всіх етапах злочинного посягання неможливо реалізувати ефективне спеціально-кримінологічне запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом.

11. Суб'єкти запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом, є багатопрофільними, їх діяльність охоплює усі сфери суспільного життя. Ефективність заходів запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом, можна забезпечити шляхом оновлення загальнодержавних і місцевих програм запобігання злочинності, модернізації кримінологічної політики держави з урахуванням потреб часу, взаємодії суб'єктів запобігання між собою, вдосконалення оперативно-розшукової роботи й співробітництва громадських організацій з державними органами, а також населенням.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Бочарова К. А. Вандалізм як прояв агресивної протиправної поведінки. *Проблеми законності.* 2015. № 131. С. 116-123.

2. Бочарова К. А. Види вандалізму та їх класифікація. *Национальный юридический журнал: теория и практика.* 2016. № 3. С. 161-163.

3. Бочарова К. А. Латентність сучасного вандалізму. *Проблеми законності.* 2017. № 136. С. 242-249.

4. Бочарова К. А. Типологія особистості сучасного злочинця-вандала. *Порівняльно-аналітичне право.* 2017. № 4. С. 217-218.

5. Бочарова К. А. Детермінаційний комплекс злочинів, пов'язаних з вандалізмом. *Форум права.* 2017. № 3. С. 9-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_3_4 (дата звернення: 22.12.2017).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бочарова К. А. Віктимологічне запобігання вуличної злочинності. *Теорія і практика віктимології:* матеріали Всеукр. конф. для студентів, ад'юнктів, здобувачів, присвяч. 50-річчю з дня заснування каф. кримінології та

кримінально-виконавчого права (м. Харків, 12 лист. 2015 р.). Харків : Право, 2015. С. 36-38.

7. Бочарова К. А. Manifestations of modern vandalism. *Актуальні питання сучасного розвитку юридичної науки:* матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 14 кв. 2016 р.). Харків, 2016. С. 8-9.

8. Bocharova K. Vandalism as a problem of the modern society. *Modern scientific potential:* Materials of the XII International scientific and practical conf. (Sheffield, Feb. 28 - March 7, 2016). Sheffield : Science and education LTD, 2016. P. 48-50.

9. Бочарова К. А. Агресія як домінанта поведінки злочинця-вандала. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: матеріали Наук.-практ. конф. (Київ, 25 бер. 2016 р.). Київ, 2016. С. 186-191.

10. Бочарова К. А. Латентність злочинів, пов'язаних з вандалізмом (за результатами кримінологічного дослідження). *Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи:* матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 50-річчю кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права (Харків, 9 груд. 2016 р.). Харків : Право, 2016. С. 210-212.

11. Бочарова К. А. Криміногенний потенціал фонових явищ сучасного вандалізму. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 24 бер. 2017 р.). Київ, 2017. С. 26-29.

12. Бочарова К. А. Значення конкретної життєвої ситуації у злочинах, пов'язаних з вандалізмом. *Стан та перспективи розвитку юридичної науки:* матеріали Наук.-практ. конф. (Дніпро, 1-2 вер. 2017 р.). Дніпро : ГО «Правовий світ», 2017. С. 65-68.

13. Бочарова К. А. Кримінологічний аналіз особистості сучасного злочинця-вандала. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн:* матеріали Наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 22-23 вер. 2017 р.). Запоріжжя, 2017. С. 85-87.

14. Бочарова К. А. Морально-психологічні риси осіб, що вчиняють злочини вандальної спрямованості. *Наука у контексті сучасних глобалізаційних процесів:* матеріали Наук.-практ. конф. (Полтава, 19 лист. 2017 р). Одеса : Друкарня «Друкарик», 2017. С. 65-68.

15. Бочарова К. А. Вандалізм як прояв агресії. *Злочинність у глобалізованому світі:* матеріали XVI Всеукр. кримінолог. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (Харків, 12 груд. 2017 р.). Харків : Право, 2017. С. 55-57.

АНОТАЦІЯ

Бочарова. К. А. Запобігання злочинам, пов'язаних з вандалізмом. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-

виконавче право». — Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2018.

Дисертація присвячена комплексному науковому дослідженню вандалізму, його кримінально-правовим формам, а також розробці комплексу заходів запобігання злочинам, пов'язаним з ним. У роботі розроблено авторське визначення вандалізму, з'ясовано його характерні ознаки і види залежно від мети діяльності вандала, визначено склади злочинів, які можуть містити у собі риси вандалізму. Надано визначення детермінаційного комплексу сучасного вандалізму, виявлено явища й процеси, що впливають на його поширення в об'єктивній реальності. На підставі узагальнення емпіричних даних здійснено кримінологічний аналіз злочинів, пов'язаних з вандалізмом. За допомогою структурно-функціонального методу визначені криміногенні риси осіб, які вчиняють вказані злочини, а при використанні методів класифікації і групування розроблено типологію цих осіб. Висвітлено причини й умови поширення діянь, що досліджуються. Установлено рівень латентності злочинів, пов'язаних з вандалізмом. Розглянуто міжнародний та зарубіжний досвід запобігання вандалізму та можливості його використання у вітчизняній превентивній діяльності. Сформовано низку заходів загальносоціального і спеціально-кримінологічного запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом. Проаналізовано суб'єктів, які можуть здійснювати превентивну роботу щодо вказаних злочинів.

Ключові слова: вандалізм, види вандалізму, вандал, детермінаційний комплекс сучасного вандалізму, запобігання злочинам, пов'язаним з вандалізмом.

АННОТАЦИЯ

Бочарова К. А. Предупреждение преступлений, связанных з вандализмом. — Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право». — Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2018.

Диссертация посвящена комплексному научному исследованию вандализма, его уголовно-правовым формам, а также разработке комплекса мер предупреждения преступлений, связанных с вандализмом. В работе сформулировано авторское определение вандализма, выяснено его характерные признаки и виды в зависимости от цели деятельности вандала, определено составы преступлений, которые могут включать в себе черты вандализма. Надана дефиниция детерминационного комплекса современного вандализма, определены явления и процессы, которые влияют на его распространение в объективной реальности. На основе обобщения эмпирических данных произведен криминологический анализ преступлений, связанных з вандализмом. С помощью структурно-функционального метода определены криминогенные

черты лиц, которые совершают указанные преступления, а при использовании методов классификации и группирования разработана типология этих лиц. Описаны причины и условия распространения действий, которые исследуются. Установлен уровень латентности преступлений, связанных с вандализмом. Рассмотрен международный и заграничный опыт предупреждения вандализма и возможности его применения в отечественной превентивной деятельности. Сформулированы ряд мер общесоциального и специально-криминологического предупреждения преступлений, связанных с вандализмом. Проанализированы субъекты, которые могут осуществлять превентивную работу по указанным преступлениям.

Ключевые слова: вандализм; виды вандализма; вандал; детерминационный комплекс современного вандализма; предупреждение преступлений, связанных с вандализмом.

SUMMARY

Bocharova K. A. Prevention of crimes connected with vandalism. — Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for obtaining the Candidate of Legal Sciences degree, Speciality 12.00.08 «Criminal Law and Criminology; Penitentiary Law», Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2018.

The dissertation is devoted to the complex scientific research of vandalism, its criminal-legal forms, as well as the development of a complex of measures for the prevention of crimes connected with it. The author's definition of vandalism is developed in the work, its characteristic features and types are determined depending on the purpose of vandal's attack, crimes which may contain the features of vandalism are determined. During the criminological analysis of crimes connected with vandalism difficulties in determining the quantitative indicators were cropped out because non-criminalization of the investigated phenomenon and the non-reflection of these manifestations in accounting documents become an obstacle to the implementation of the complex criminological characteristics of the set of crimes. In determining the criminal legal manifestations of vandalism it has been found out that the construction of some components of crimes encompasses the features of the phenomenon under investigation, while in the rest, it is necessary to establish the presence of these features both during the pre-trial and trial investigation. It is proved that according to the criminal law point of view vandalism is a purpose and must be included into circumstances that aggravate punishment. The above is important for the criminal law qualification of acts involving signs of vandalism. As a result such unlawful actions can be included into official statistical reports to analyze their dynamics, as well as into a range of criminological problems that require careful study, analysis of the causes and conditions for its dissemination, on the basis of which to improve the existing and develop new measures to prevent the crimes of vandalism.

Due to the detail research of foreign legislation it has been established that vandalism and crimes connected with it are relatively stable and the criminal responsibility for encroachments on public relations which is protected by criminal law was defined in the past century. Also while studying the theoretical and practical proposals to improve preventive activities aimed at reducing the number of manifestations of vandalism in foreign countries, a system of measures for general social and special- criminological prevention of vandalism-related crimes has been developed. The definition of the determination complex of modern vandalism is given, phenomena and processes that influence on its distribution in the objective reality are revealed On the basis of generalization of empirical data, a criminological analysis of crimes connected with vandalism is made. With the help of the structural-functional method, the criminogenic features of the persons who commit such crimes are determined, while using the methods of classification and grouping, the typology of these individuals has been developed. The reasons and conditions for the spread of the investigated acts are highlighted. The international and foreign experience of the prevention of vandalism and possibilities of its use in domestic preventive activity is considered. It was formed a series of measures of general social and special-criminological prevention of crimes connected with vandalism. The subjects who can carry out preventive work on the specified crimes are analyzed. In general, the dissertation solves the scientific task of developing measures to prevent crimes connected with vandalism, as well as thoroughly and comprehensively reveals the essence of modern vandalism as a manifestation of aggressive unlawful behavior and formulates a number of author's scientific propositions.

Keywords: vandalism, types of vandalism, vandal, determination complex of modern vandalism, prevention on crimes connected with vandalism.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент
Лисодєд О. В.

Підписано до друку 11.09 2018 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.
Ум. друк. аркушів. 0,9
Наклад 100 прим. Зам. № 226

Друкарня
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77